

Grootouders voor het Klimaat

Juryrapport voor het beste kinderboek over het klimaat voor 8-12 jaar, uit de jaren 2019 tot en met 2021.

Kinderboeken over milieu, duurzaamheid en klimaat zijn er al decennia lang, zie prentenboeken als *Het huisje dat verhuisde* van Virginia Lee Burton uit 1942 (!) en *De gulle boom* van Shel Silverstein uit 1964. En onze eigen Pluk uit *Pluk van de Petteflet* van Annie M.G. Schmidt uit 1970 is een milieu-activist *avant la lettre*. Dat waren echter uitzonderingen. Pas in deze eeuw verschenen er steeds meer kinderboeken over klimaat, milieuvervuiling en duurzaamheid, en wel in grote verscheidenheid en voor alle leeftijden: fictie en non-fictie, van kleurrijke prentenboeken tot dystopische klimaatcrimi's.

De **Grootouders voor het Klimaat** ijveren ervoor dat hun kinderen en kleinkinderen ook op een leefbare planeet kunnen leven. Betrouwbare informatie voor kinderen over klimaatverandering vinden ze daarom van levensbelang. Vandaar dat een werkgroep van de Grootouders dit jaar een prijs voor het beste klimaatboek voor kinderen van 8 tot 12 jaar heeft ingesteld. De werkgroepleden lazen drieëntwintig kinderboeken over klimaat en duurzaamheid uit de periode 2019-2021 en kozen daaruit zes titels. Vervolgens werd een jury samengesteld van vier tieners en drie volwassenen om uit die shortlist het beste boek te kiezen. Met als criteria: – staat het klimaat centraal?

- is het boek informatief en leerzaam?
- is het hoopvol, inspirerend en activerend, zonder moraliserend te zijn?
- bevat het boek humor, en is het goed geschreven?
- in het geval van fictie: is het verhaal boeiend, liefst spannend?
- is het boek duurzaam geproduceerd?

De jury vond alle zes boeken van de shortlist – drie fictie en drie non-fictie - waardevol. Ze verschillen enorm qua genre, thema, opzet, uitwerking en doelgroep, wat het vergelijken bemoeilijkt.

– Zo is ***Frida's coole/koele klimaatboek*** van Moniek Vermeulen, Frank Pollet en Jurgen Walschot (De Eenhoorn 2019) een activerend, veelzijdig boek vol goed gedocumenteerde informatie, soms behoorlijk gedetailleerd, over klimaatverandering door de mens. Het is opgezet als een schoolwerkstuk in *scrapbook*-stijl van een 12-jarig Vlaams meisje dat zich enorm geïnspireerd voelt door Greta Thunberg en de wereldwijde klimaatmarsen van spijbelende scholieren in 2019. Overigens demonstreren die nog steeds, met als motor de *Fridays for Future* beweging. Uitwerking, humor en graffiti-achtige illustraties: daar moet je van houden. Zeer de moeite waard voor slimme tien- tot veertienjarigen, ook als naslagwerk.

– In ***Olaf en de Groene Challenge***, van Evelien van Dort met illustraties van Juliette de Wit (KokBoekencentrum 2021), doet groep acht van Olaf mee aan een *groene challenge* van de gemeente. Olaf en zijn vrienden ruimen zwerfafval op en willen voorkomen dat hun geliefde Vogelbosje platgegooid wordt. Er ontstaat ruzie doordat de pestkoppen in de klas hun eigen idee proberen door te drukken via vals spel, liegen en *greenwashing*. Spannend, want hoe gaat de wedstrijd aflopen? Er is veel aandacht voor de emoties bij de kinderen. Zo heeft Olaf verdriet over zijn overleden moeder. Er worden veel tips gegeven die het klimaat kunnen helpen en die je eenvoudig zelf kunt doen. Het boek, voor kinderen vanaf groep zeven, zet aan tot nadenken over je eigen duurzame keuzes.

– ***De wind wijst de weg***, door Wouter Klootwijk met illustraties van Irene Goede (Leopold 2021) speelt in een toekomst waarin de klimaatopwarming een ramp heeft veroorzaakt. Kinderen zijn naar het noorden gelopen en moeten overleven met niets. Zonder volwassenen, want *vroeger is weggewaaid*. Ze zeilen naar de overkant op een zelfgebouwd vlot van riet en laten zich leiden door de wind. Voedsel verbouwen, wonen, vuur maken: alles moeten ze opnieuw uitvinden. Aan het strand ontmoeten ze een oude schipper op een aangespoelde kotter. *We hebben het verkeerd gedaan*, zegt hij. *Alle olie van de wereld opgemaakt*. Het strand ligt echter vol afval van de gecrashte wereld dat ze prima kunnen gebruiken. Het is een poëtisch toekomstverhaal in korte zinnen, met filosofische en magische trekjes en prachtige, fijnzinnige illustraties. Verontrustend omdat het laat zien waar de klimaatcrisis op uit kan draaien als we er te weinig tegen doen, maar ook hoopvol omdat de kinderen monter, zonder ruzie samenwerken, en zo laten zien dat er toch een nieuw begin kan zijn.

– ***De aarde heeft jou nodig! Wat gebeurt er met jouw afval?*** Van Philip Bunting, vertaling Anne Douqué (De Fontein, 2021) is een prachtig informatief prentenboek over afval en recycling. Het vertelt welk afval

we thuis produceren, hoe lang het duurt voordat het vergaat en welke reis het maakt naar vuilnisbelt, recycling, hergebruik of – helaas - in de natuur. Er worden ideeën aangereikt om afval te verminderen, zoals minder kopen, opnieuw gebruiken, recyclen, minder eten weggooien, composteren en actievoeren. Deze ideeën zijn concreet uitgewerkt en de gestileerde prenten ondersteunen de tekst prachtig, zoals bij de uitleg over composteren. Originele vergelijkingen verlevendigen de tekst: *Elk jaar zorgen we voor wel duizend kilo afval per persoon. Zoveel weegt een klein nijlpaard!* Het boek is optimistisch en ondanks de pittige problematiek goed te begrijpen voor de meeste kinderen van 8-12 jaar. Kortom, een aantrekkelijk boek over een onderwerp dat veel kinderen aanspreekt en waarmee ze meteen aan de slag kunnen.

– In *Miljonairkind – Het verborgen eiland*, door Ilona de Lange, met illustraties van Micky Dirkwager (Leopold 2021) verhuizen twee vrienden, Zilver en Lennon, met Zilver's miljonairsfamilie en de familie van Lennon naar een kunstmatig eiland in de Indische Oceaan. Zo wil Zilver's vader zijn bezit veiligstellen. Dit eiland is voorzien van allerlei futuristische snufjes en uitvindingen die Zilver en Lennon veel avonturen bezorgen. Ze zien ook dat er plastic troep op het strand aanspoelt en vinden een ingenieus apparaat uit om plastic uit zee te halen en te recyclen. Wanneer bij het eiland een boot schipbreuk lijdt, redt de vader van Lennon de bemanning. Die blijkt te bestaan uit nog een stinkend rijke miljonair met aanhang. Zilver en Lennon vertrouwen hen niet, vooral niet wanneer ze erachter komen dat deze miljonair de baas is van een vervuilend plasticbedrijf. Hij wil het apparaat van Zilver en Lennon kopen om het te vernietigen, omdat het zijn plastic-handel tegenwerkt.

Het is een fantasierijk verhaal, spannend, speels en hilarisch, in een soepele, vlotte schrijfstijl vol vette cliché's-met-een-knipoo, en met een sympathieke boodschap over plasticvervuiling in zee.

– *Kunnen we de ijsberen echt helpen? Ja, dat kan!* van Katie Daynes, vertaling Els Peeters, met illustraties van Róisín Hahessy (Usborne 2021) is verhalende non-fictie voor de hele doelgroep van 8-12 jaar. Het begint simpel, maar gaat al snel dieper op de klimaatproblemen in, want de ijsberen vertellen de kinderen dat het wegsmelten van hun leefgebied en het opwarmen van de planeet ons allemaal raakt! Ze vertellen over fossiele brandstoffen, broeikasgassen, CO₂, stormen, overstromingen en bosbranden. De kinderen schrikken en bedenken oplossingen om die opwarming tegen te gaan: wind- en zonne-energie, elektrische auto's, reizen per trein in plaats van per vliegtuig en huizen isoleren. Ook bedenken ze wat ze als kind zelf kunnen doen, zoals minder vlees eten, lokaalvoedsel kopen, een extra trui aantrekken op koude dagen, bomen planten, bedrijven aanschrijven, met politici praten, een duurzaam beroep kiezen. Zo ervaren de kinderen dat als ze de ijsberen helpen, ze daarmee ook zichzelf en de rest van de planeet helpen.

Dit alles is in soepele, heldere taal verteld. De gloedvolle, geestige, ietwat gestileerde illustraties vormen een harmonieus geheel met de tekst. Je wordt blij van de aabare ijsberen, de actieve kinderen van verschillende huidskleur, een kind in een rolstoel en een oma die een isolerend jasje breit over een huis. Een uitstekend boek: speels en informatief, inspirerend en met veel zorg vormgegeven.

De jury bleek na ampel overleg unaniem van mening dat er één boek was dat aan vrijwel al onze criteria voldeed: het klimaat staat centraal, het is informatief en leerzaam, inspirerend en activerend zonder moralisme, het is hoopvol, helder geschreven, het bevat humor, is boeiend en bovendien prachtig geïllustreerd en vormgegeven. Dat boek is ... *Kunnen we de ijsberen echt helpen? Ja, dat kan!* Van harte gefeliciteerd, Katie Daynes, illustrator Róisín Hahessy en vertaalster Els Peeters!

De jury van de Prijs voor het Beste Kinderboek over het Klimaat, uit de jaren 2019-2021, voor 8-12 jaar:

Margriet Kramer Mannes Bakker Teun Bakker Agnes Kemna	Lieke van Duin Sietske Huijbers Lennon Castillo Dahl
--	--